

Мороз М.О.

ДЕТЕРМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Наголошено на відсутності в теперішній час належного рівня інвестиційної безпеки України та однозначних підходів до оцінки її детермінант і комплексної оцінки стану її формування в країні. Оцінено рівень валового нагромадження в ВВП України, зокрема, валового нагромадження основного капіталу. Проаналізовано стан освоєння капітальних інвестицій вітчизняними підприємствами за видами активів, економічної та промислової діяльності, регіонами й джерелами фінансування та акцентовано увагу на недоліках у цій сфері. Охарактеризовано залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. З'ясовано проблеми обліку притоку і запасів прямих іноземних інвестицій в Україну. Зазначено вплив іноземних інвестицій як джерела притоку іноземної валюти в країну не лише на інвестиційну безпеку України, а й на її валютну і боргову безпеку. Виявлено негативний вплив девальвації національної грошової одиниці та зростання сукупної заборгованості країни на її інвестиційну безпеку. Розглянуто стан вітчизняного банківського інвестиційного кредитування та причини його нерозвиненості. Досліджено динаміку основних показників, що характеризують стан інвестиційної сфери в Україні в 2010–2016 роках.

Ключові слова: валове нагромадження, інвестиції, капітальні інвестиції, прями іноземні інвестиції, міжнародна інвестиційна позиція, інвестиційна безпека

Постановка проблеми. Ситуація із залученням інвестицій в українську економіку – як внутрішніх, так і зовнішніх – критична, інвестори не мають впевненості у захищеності та прибутковості своїх інвестицій, оскільки за попередні роки вони втратили довіру до влади, а зараз до цього ще додається складна ситуація на Сході та економічна ситуація в країні загалом [5].

Тобто, говорити про сьогоденне забезпечення інвестиційної безпеки України не доводиться, що негативно позначається на стабілізації національної економіки, розв'язанні нагальних соціальних проблем, підвищенні іміджу нашої держави на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти аналізу детермінант інвестиційної безпеки держави містяться в наукових працях таких дослідників, як: О. Барановський, Г. Берляк, Р. Бузін, І. Губенко, Н. Дацій, В. Кириленко, Д. Литвинов, О. Малютін, С. Пашова, М. Перзеке, С. Савелко, А. Сітарчук, Г. Харламова, Ю. Шеховцова. Однак й досі в економічній літературі відсутні як однозначні підходи до оцінки детермінант інвестиційної безпеки України, так і комплексна оцінка стану її формування в Україні.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в оцінці окремих детермінант інвестиційної безпеки України, визначенні проблем, що існують у цій сфері.

Опис основного матеріалу дослідження. На зростанні ВВП і підвищенні рівня інвестиційної безпеки позначається рівень валового нагромадження, зокрема, валового нагромадження основного капіталу (табл.1), оскільки за норми нагромадження менше 10% ВВП економічний розвиток відсутній. При цьому збільшення частки валового нагромадження в ВВП на 1% призводить до його зростання на 0,1% [1].

Наведені дані свідчать про наявність у 2012–2016 рр. можливостей для економічного розвитку. Втім, у 2013 р. зафіксований нульовий приріст ВВП, в 2012 р. він зріс лише на 0,2%, 2016 р. – 2,3%, а в 2014–2015 його падіння становило 6,6 і 9,8% відповідно, що зумовлено анексією Криму і проведенням АТО, а також погіршенням кон'юнктури світових товарних ринків і зниженням ділової активності в Україні. А відтак зазначені можливості не були використані належним чином, що негативно позначилось і на рівні інвестиційної безпеки України.

Низька активність інвесторів є одним з ключових індикаторів і чинником посилення макроекономічних дисбалансів та засвідчує неефективність економічної політики у 2014–2016 рр.[11].

Загалом освоєння капітальних інвестицій підприємств України останніми роками характеризується такими даними (табл.2).

За аналізований період щорічний обсяг освоєння капітальних інвестицій зріс в 1,7 раза. Причому їх освоєння відбувалось нерівномірно. Так, якщо в 2009–2012 спостерігалась висхідна тенденція, то в 2012–2014 – спадна, а 2014–2016 –

знову висхідна. Найбільший приріст був найбільше падіння в 2014 р., що значною мірою зафіксований в 2011 р., що було наслідком виходу зумовлювалось анексією Криму і проведенням країни з фінансово-економічної кризи, а АТО.

Таблиця 1

Частка валового нагромадження в ВВП України, млн грн.*

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП у фактичних цінах	1404669	1465198	1586915	1988544	2383182
Приріст ВВП, %	0,2	0,0	-6,6	-9,8	2,3
Валове нагромадження % до ВВП	305031 21,7	270895 18,5	212591 13,4	316841 15,9	512830 21,5
Валове нагромадження основного капіталу % до ВВП	266795 19,5	247054 16,9	224327 14,1	269 422 13,5	361030 15,1

* Складено і розраховано автором за джерелом [7; 11]

Таблиця 2

Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України в 2009–2016 рр.*

Обсяг освоєння капітальних інвестицій, млрд грн.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
		192,9	189,1	259,9	293,7	267,7	219,4	273,1
Темп приросту, %	-	-2,0	37,4	13,0	-8,9	-18,0	24,5	19,4

*Складено і розраховано автором за [13]

На наш погляд, обсяг освоєння капітальних інвестицій явно недостатній для забезпечення розширеного відтворення, переведення національної економіки на інноваційний напрям розвитку, особливо враховуючи наявний далеко не оптимальний розподіл таких інвестицій за сферами економічної діяльності.

Причому розбудова інноваційної економіки ускладнюється тим, що за 2010–2016 рр. капітальні інвестиції в промисловість зросли в 2,1 раза, тоді як в сільське і лісове господарство та мисливство – 4,6 раза, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 3,4 раза, операції з нерухомим майном – 2 рази¹. Водночас, капітальні інвестиції в промисловості спрямовуються в основному в постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря – 26,1% від загального обсягу, добувну промисловість і розроблення кар'єрів – 19,1%, виробництво харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів – 18,1%². Тобто, лише ці три підгалузі акумулюють майже 2/3 усіх капітальних інвестицій.

У промисловості внаслідок неефективного розподілу інвестицій консервуються низькотехнологічна структура виробництва, сировинна орієнтація економіки, а відтак залежність від зовнішньої кон'юнктури. Економічне зростання не ґрунтується на оновленні технологій та інноваціях. Високий рівень зношення та вибуття основних фондів лише частково компенсується за

рахунок оновлення і пояснює, чому приріст інвестицій не забезпечує істотного розширення виробництва [10, с.92].

Нераціональним з огляду на вищезазначену спрямованість національної економіки є й розподіл капітальних інвестицій за видами активів. Так, лише в житлові і нежитлові будинки та інженерні споруди в 2016 р. вкладено майже половину всіх капітальних інвестицій, тоді як інвестиції у нематеріальні активи становили лише 3,3%, у т.ч. на програмне забезпечення та бази даних – 1,75%³.

Не додає інвестиційної безпеки Україні, на наше переконання, і розподіл капітальних інвестицій за її регіонами в 2010–2016 роки. Причому насторожує й той факт, що в 2016 р. спостерігалось зниження обсягу освоєних капітальних інвестицій по окремих регіонах (Волинська, Закарпатська, Рівненська, Чернівецька, Івано-Франківська області). А в Тернопільській, Дніпропетровській, Вінницькій областях і в м. Києві індекс капітальних інвестицій був нижчим, ніж в середньому по Україні.

Варто зазначити, що капітальне фінансування розвитку інфраструктури є одним із найбільш перспективних напрямів підвищення інвестиційного потенціалу регіонів. Вагомим його резервом є кошти Державного фонду регіонального розвитку, які спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у т.ч. проектів співробітництва й добровільного об'єднання

¹ Розраховано автором за [14]

² Розраховано автором за [15]

³ Розраховано автором за [13]

територіальних громад), на створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків. Найбільше коштів цього фонду у 2015 р. отримали Дніпропетровська (169,4 млн грн., або 7,1 % загального обсягу), Донецька (141,3 млн, або 5,9 %), Харківська (133 млн, або 5,6 %), Львівська (127,4 млн, або 5,4 %), Вінницька (127 млн, або 5,3 %), Івано-Франківська області (125,3 млн, або 5,3 %) та м. Київ (154,2 млн, або 6,5 %), а найменше – Луганська область (20,5 млн грн., або 0,9 % загального обсягу коштів). Загальний обсяг Державного фонду регіонального розвитку на 2016 р. становив 3 млрд грн.[2, с.288-289].

Не краща ситуація і з надходженням в Україну прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Так, якщо у 2005–2008 рр. середньорічний приріст ПІІ в Україну становив \$6,63 млрд, то у 2009–2012 рр. – уже \$4,7 млрд, тобто скоротився на 29%. Після деякого поживлення у 2010–2011 рр. іноземне інвестування в Україну з 2012 р. сповільнилося.

Загалом за роки незалежності в економіку України наростаючим підсумком на початок 2017 р. надійшло лише \$37,66 млрд ПІІ (акціонерного капіталу). Більше того, з початку агресії у 2014–2015 рр. країна втратила понад чверть ПІІ з понад \$58 млрд, залучених у попередні 19 років[10].

Причому обсяг ПІІ (акціонерного капіталу) у \$37,7 млрд на початок 2017 р. був нижчим за аналогічні показники 2010–2015 рр. Крім того, в 2016 р. вперше з 2010 р. було зафіксовано їх абсолютне зниження майже на \$3 млрд, хоча й вкладено їх було більше, ніж у 2014–2015 роках[12].

Водночас, за оцінками НБУ, приплив іноземних інвестицій в економіку України в 2016 р. становив \$3,4 млрд, зокрема «живими» грошми надійшли кошти на \$1,1 млрд, тоді як \$2,3 млрд – це насправді бухгалтерська операція з конвертації іноземними банками своїх кредитів перед материнськими банками в капітал[18]. Тобто – це кошти, не здатні примножити капітал. Така ситуація де-факто негативно позначається на інвестиційній безпеці України.

Поряд з цим, іноземні інвестиції як джерело притоку іноземної валюти в країну впливають не лише на інвестиційну безпеку України, а й на її валютну і боргову безпеку. Водночас, девальвація гривні та зростання сукупної заборгованості негативно впливає на інвестиційну безпеку.

Крім того, викликає певне занепокоєння і походження ПІІ в Україну. Так, на Кіпр, Нідерланди, РФ, Велику Британію, Віргінські острови (Брит.), Німеччину і Швейцарію припадало майже $\frac{3}{4}$ сукупного обсягу ПІІ, що надійшли в Україну за роки незалежності, у т.ч. майже третина – з офшорних територій, в які

раніше був виведений вітчизняний капітал⁴. А за 2016 р. лідером за обсягом річних ПІІ, що надійшли в Україну, стала Росія – 37,8%, Кіпр – 9,7%, Велика Британія – 9,2%[25]. Водночас, на початок 2017 р. з України в економіку країн світу було інвестовано \$6,34 млрд[24].

На початку 2017 р. НБУ запровадив нову методику оцінки обліку запасів ПІІ відповідно до їх поточної ринкової вартості, що, на думку її розробників, має наблизити їх вартість до реалій ринку та зменшити розбіжності в даних НБУ та Держстату. Такий крок був зумовлений тим, що, по-перше, внаслідок світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. ринкова вартість активів підприємств, у т.ч. й банків, суттєво знизилася. Відсутність перегляду їх вартості призвела до того, що починаючи з 2010 р. частина запасів ПІІ відображалась за суттєво завищеною вартістю. По-друге, методологією 6-го видання Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції (МВФ, 2009), яку НБУ застосовує з 2015 р., передбачено обов'язкову переоцінку вартості активів у разі суттєвих вартісних змін на фондовому ринку.

У результаті проведеного перерахунку вартості запасів ПІІ, врахованих за ціною останньої операції, з урахуванням їх ринкової вартості за 2010–2016 рр. встановлено, що їх вартість станом на початок 2017 р. зменшилася на \$14,1 млрд та становила \$48,9 млрд (проти \$63 млрд за попередньою оцінкою)[18].

Крім того, здійснена переоцінка дозволила зменшити різницю між даними НБУ та Держстату про запаси ПІІ з \$11,3 млрд до \$3,6 млрд

Станом на 31.12.2016 найвагоміші обсяги надходжень ПІІ були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – \$10,32 млрд, та підприємств промисловості – \$9,55 млрд

На інвестиційній безпеці України має позначитися розвиток ринку інвестиційного кредиту, рівень якого на сьогодні є недостатнім.

Жодна з 21-ї бюджетної програми з надання кредитів з держбюджету в 2016 р. не виконана. Надано кредитів на суму 7,12 млрд грн., або 44,8% плану, з яких 99,2% – за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і МФО для реалізації інвестиційних програм (проектів). При цьому внаслідок неналежної організації впровадження інвестиційних проектів, зокрема недотримання підрядниками запланованих графіків робіт, тривалого погодження змін до контрактів і проведення конкурсних торгів відповідно до вимог кредиторів, а також незатвердження паспортів за

⁴ Розраховано автором за [12]

окремими бюджетними програми, вибірка коштів на їх реалізацію здійснювалася не в повному обсязі або взагалі не розпочата [6, с.28-29].

Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за 2015 р., становила 6,241 млрд грн., а в 2016 р. – 9,754 млрд грн. При цьому вартість діючих договорів лізингу на початок 2017 р. дорівнювала 22,9 млрд грн. [23], що на 3,2 млрд грн. менше, ніж на початок 2016 р., і на 35,4 млрд грн. менше, ніж на початок 2015 р., що негативно характеризує розвиток цього сегменту вітчизняного ринку інвестиційного кредиту. Крім того, на початок 2017 р. спостерігалася тенденція зменшення частки довгострокових договорів лізингу. Вартість договорів, термін дії яких більше 5 або дорівнює 10 рокам, порівняно з аналогічною датою попереднього року, зменшилась на 11% (655,3 млн грн.), договори з терміном дії більше 10 років зменшились на 33,8% (437,5 млн грн.) [23].

Важливе значення в підвищенні рівня інвестиційної безпеки України належить банківському інвестиційному кредитуванню, яке може спрямовуватись на: реконструкцію/ модернізацію виробничих потужностей, будівництво і організацію нових виробництв.

Аналіз світового досвіду свідчить, що близько половини інвестицій у розвиток інфраструктури національних економік різних країн світу забезпечують інвестиційні банки, які спеціалізуються на банківських інвестиційних кредитах. В економічно розвинених країнах частка інвестиційних кредитів у сукупному обсязі кредитування економіки становить близько 70 %, в країнах, що розвиваються – близько 45 % [22].

Однак цей сегмент інвестиційної сфери в нашій країні належним чином нерозвинений. Так, в 2010–2016 рр. частка кредитів банків та інших позик (а відтак, чисто банківських ще менше) в загальному обсязі капітальних інвестицій становила від 7,5 до 15,2%. Причому найнижча частка була зафіксована в 2016 р., що зумовлено як вкрай незначним абсолютним обсягом таких кредитів, так і зростанням частки власних коштів підприємств (на які на початок 2017 р. припадало 3/5 сукупного обсягу капітальних інвестицій) та місцевих бюджетів⁵.

В 2010–2012 рр. обсяг кредитів банків й інших позик зростав, їх приріст становив 16,8 млрд грн. Проте, в 2013–2015 рр. їх обсяги почали знижуватись і за три роки зменшились майже на 14 млрд грн. Лише в 2016 р. знову спостерігалось їх зростання на 6,4 млрд грн. При цьому найбільший приріст був зафіксований в 2011 р. –

60,1% та 2016 р. – 30,7%, а найбільше зниження – в 2014 р. – 37,4% і 2013 р. – 12,6%.

Показники, які характеризують розвиток інвестиційного кредитування в Україні в 2009–2012 рр., свідчать, що в загальній структурі частка кредитів в інвестиційну діяльність, наданих нефінансовим корпораціям-резидентам, зменшилась із 19,13% у 2009 р. до 14,72% у 2012 р., а у співвідношенні з ВВП України в 2010–2011 рр. порівняно з 2009-м спостерігалось не суттєве, але зменшення. Так, 2009 р. воно становило 9,69%, а 2010 і 2011 рр. 7,87 та 7,01% відповідно. Зростання відношення таких кредитів до ВВП спостерігалось лише 2012 р. і становило 8,08% [26, с.356-357]. Тільки в 2013 р. змінилась тенденція зниження обсягів інвестиційного кредитування.

Характерними особливостями інвестиційного кредитування інноваційної діяльності є: нижчий розвиток банківського інвестиційного кредитування такої діяльності порівняно з інвестиційним кредитуванням в Україні загалом; надання кредитів великими банками – дочірніми структурами великих іноземних банків, які мають доступ до «довгих грошей»; кредит у діапазоні від 1,5 до 100 млн грн. банк може надати одноосібно, кредитування на більшу за цей розмір суму реалізується шляхом створення консорціуму з кількох банків; термін кредиту від 3,5 до 10 років, тобто проект має досягти самоокупності; власні інвестиції позичальника повинні складати від 15 до 30 % усього бюджету проекту [21].

Здійснений автором аналіз статус-кво в даному сегменті свідчить, що нерозвиненість банківського інвестиційного кредитування зумовлена:

- недоступністю даних кредитів для багатьох господарюючих суб'єктів;
- значно вищими ризиками довгострокового банківського кредитування (внаслідок низької кредитоспроможності позичальників) за його нижчої дохідності, а відтак, високими вимогами банків до його забезпечення;
- відсутністю спеціальних інвестиційних кредитних інструментів НБУ, які б спрямовувались на рефінансування комерційних банків, задіяних в інвестиційному кредитуванні реального сектору національної економіки, а також державної підтримки інвестиційних проектів шляхом часткової компенсації відсотків за такими кредитами;
- певним програвом банківського інвестиційного кредитування у змаганні за клієнтів фінансовому лізингу, оскільки майно за лізинговою угодою не враховується на балансі лізингоодержувача, а його вартість не включа-

⁵ Розраховано автором за [16]

ється в кредитну заборгованість, що поліпшує фінансові показники лізингоодержувача;

- формуванням портфеля цінних паперів вітчизняних банків за рахунок спекулятивних цінних паперів;

- відсутністю дієвих механізмів захисту кредиторів і позичальників при банківському інвестиційному кредитуванні;

- політичною нестабільністю в країні.

Так, на кінець травня 2017 р. з 20 найбільших банків лише 8 надавали кредити на розвиток бізнесу в гривні, а середня ефективна ставка за кредитами становила 20,55% (залежно від строку

кредитування в межах 19,96%-24,28% річних. Максимальний строк кредитування становив 7 років.

За підсумком 2016 р. портфель цінних паперів банківської системи (табл. 3) збільшився на 64,9% і станом на 01.01.2017 р. відповідав 332,27 млрд грн. Обсяг ОВДП у власності банків протягом 2016 р. збільшився на 77,1% до 312,47 млрд грн. Важливо зауважити, що за цей же період обсяг ОВДП у портфелі НБУ зазнав скорочення до 7,99 млрд грн. (-2,1%)[3, с.4].

Таблиця 3

Портфель цінних паперів банківської системи України в 2012–2016 рр. [19]

Показник	1.01.13 р.	1.01.14 р.	1.01.15 р.	1.01.16 р.	1.01.17 р.
Активи, млн грн.					
Загальні активи (не скориговані на резерви під активні операції)	1 267 892	1 408 688	1 520 817	1 571 411	1 737 272
Чисті активи	1 127 192	1 278 095	1 316 852	1 254 385	1 256 299
Кредити надані	815 327	911 402	1 006 358	965 093	1 005 923
Вкладення в цінні папери	96 340	138 287	168 928	198 841	332 273
Частка вкладень в цінні папери в загальних активах, %	7,6	9,8	11,1	12,7	19,1
Частка вкладень в цінні папери в чистих активах, %	8,6	10,8	12,8	15,9	26,5

Додатковим негативним чинником, що створює дефіцит кредитних ресурсів для реального сектору, є перерозподіл тимчасово вільних коштів банків з кредитного портфеля у портфель боргових цінних паперів держави. Високі, на рівні 20 % річних, процентні ставки за ОВДП знижують зацікавленість банків у кредитуванні реального сектору економіки (інвестиції банків на купівлю ОВДП зросли з 86 млрд грн. станом на 1 січня 2016 р. до 142 млрд грн. станом на 1 липня 2016 р.). Разом з тим, банки розмішують надлишкову ліквідність у короткострокових (7 та 14 днів) сертифікатах НБУ за ставками 19–20 % річних. При цьому загальний обсяг коштів, витрачених на купівлю цінних паперів НБУ, також мав тенденцію до зростання – з 3 млрд грн. станом на 1 січня 2014 р. до 89 млрд грн. – на 1 січня 2016 р. Наявність двох зазначених інструментів безпечного та прибуткового інвестування ресурсів банків (ОВДП – для довгострокових вкладень, сертифікати НБУ – для короткострокових) на тлі проблемності більшості позичальників реального сектору провокує збереження дефіциту банківського кредитування для останніх у середньостроковій перспективі[2, с.316].

Крім того, слід наголосити на мізерній частці в загальному обсязі капітальних інвестицій коштів держбюджету, яка в 2010–2016 рр. коливалась на

рівні 1,2-7,2%, а також іноземних інвесторів – 1,7-3,0% відповідно.

В оцінці інвестиційної безпеки України важливе місце належить і врахування ступеню зносу основних засобів, оскільки її рівень поряд з іншими індикаторами визначається і відношенням обсягу інвестицій до вартості основних фондів (у %). Так, за останніми даними, основні фонди в Україні зношені майже на 2/3, що, безумовно, істотно знижує рівень її інвестиційної безпеки.

Загалом динаміка основних показників, що характеризують стан інвестиційної сфери в Україні, виглядає таким чином (табл.4).

Оскільки з моменту капіталовкладень до одержання віддачі у вигляді зростання темпів виробництва існує певний часовий лаг, то доцільно забезпечувати випереджальний приріст інвестицій порівняно з приростом ВВП. Утім, враховуючи той факт, що в 2010, 2013–2014 капітальні інвестиції взагалі знижувались, говорити про наявність необхідного рівня капіталомісткості, тобто критичної маси інвестицій, спроможної забезпечити економічне зростання в Україні, поки що не доводиться.

Обсяг ПІІ у розрахунку на одного жителя в Україні упродовж 2010–2014 рр. коливався в діапазоні \$848–1183, а в 2016 р. взагалі знизився до \$881 і залишався найменшим серед країн Європи і СНД, зокрема, в Чехії цей показник перевищував \$7 тис., у Болгарії – \$6 тис., у Казахстані – \$3 тис.[4].

Таблиця 4

**Динаміка основних показників, що характеризують стан інвестиційної сфери
в Україні в 2010–2016 рр.**

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП України, млрд грн.	1079,3	1300,0	1 404,7	1 465,2	1 586,9	1 988,5	2 383,2
Темпи приросту ВВП, %	4,1	5,2	0,2	0,0	-6,6	-9,8	2,3
ВВП України, млрд дол.	136,42	163,16	175,78	183,31	131,81	90,62	93,81
Частка валового нагромадження у ВВП, %	20,8	22,4	21,7	18,5	13,4	15,9	21,5
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн грн.	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1
Темпи приросту інвестицій в основний капітал, %	-2,0	37,4	13,0	-8,9	-18,0	24,5	19,4
Інвестиції в основний капітал (без коштів іноземних інвесторів), млрд дол.	22,3	29,6	33,6	30,7	18,0	12,1	14,5
Інвестиції в основний капітал до ВВП, %	16,7	18,6	19,5	17,1	13,8	13,7	15,1
Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну, млрд дол.	39,0	45,4	48,2	51,7	53,7	40,7	37,7
ПІІ в Україну до ВВП, %	28,6	27,8	27,4	28,2	40,7	44,9	40,2
ПІІ в Україну на 1 особу, дол.	848	991	1057	1134	1183	949	881
Сумарний обсяг капітальних інвестицій (без коштів іноземних інвесторів) і ПІІ, млрд дол.	61,3	75,0	81,8	82,4	71,7	52,8	52,2
Сумарний обсяг капітальних інвестицій (без коштів іноземних інвесторів) і ПІІ до ВВП, %	44,9	46,0	46,5	45,0	54,4	58,3	55,7
Середньорічний курс долара	7,94	7,97	7,99	7,99	11,88	21,84	24,1

* Складено і розраховано автором за [7; 11; 12; 20]

Водночас, слід зазначити, що зростання (табл.5) за вкрай незначного обсягу ПІІ, обсягів інвестування останніми роками використання яких необхідне для модернізації вітчизняного виробництва, оскільки супроводжується трансфером сучасних технологій й досвіду.

Таблиця 5

**Динаміка міжнародної інвестиційної позиції України
(за методологією КРББ), на початок року, млн дол. [8]**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
АКТИВИ							
Прямі інвестиції	6548	6960	7867	7998	7967	7787	7942
Портфельні інвестиції	94	108	173	176	188	173	96
Інші інвестиції	90798	99840	109627	107800	105075	102147	96700
ПАСИВИ							
Прямі інвестиції	52872	59035	65276	67204	52587	47393	48858
Портфельні інвестиції	20085	21806	26765	35956	33032	29854	29737
Інші інвестиції	94141	99698	101345	100135	88681	85184	80056

Отже, в Україні відсутня синхронізація інтересів суб'єктів інвестиційних відносин для забезпечення в країні розширеного відтворення; реструктуризації та формування інноваційної моделі розвитку національної економіки, оптимального розподілу інвестицій по регіонах і галузях господарського комплексу, надійності і ефективності інвестицій. Спостерігається асиметрія між інвестиційним попитом і пропозицією, обсягами інвестицій і зростанням ВВП, внутрішніми і іноземними інвестиціями, обсягами і структурою інвестицій в регіонально-галузевому розрізі). Залишається незадоволеним інвестиційний попит вітчизняних суб'єктів господарювання, домогосподарств, галузей господарського комплексу, секторів економіки, регіонів і держави в фінансових і матеріальних ресурсах та об'єктах інтелектуальної власності, достатній для повноцінного забезпечення їх життєдіяльності і поступального розвитку. Об'єкти інвестування характеризуються низькою інвестиційною привабливістю. В країні відсутні інвестиційні доктрина, стратегія і політика, спрямовані на формування і ефективне використання інвестиційного потенціалу учасників інвестиційних процесів, створення інвестиційних резервів національної економіки, протидію непродуктивному відпливу капіталу за межі країни, впровадження цивілізованого режиму дивестицій (вилучення інвестицій), забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, запобігання викликам і загрозам в

інвестиційній сфері і зниження ризиків реалізації інвестиційних проектів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що статус-кво в сфері капітальних інвестицій та ПП не відповідає сформульованій автором сутності інвестиційної безпеки, під якою, на наше переконання, слід, зокрема, розуміти: досягнення реструктуризації та формування інноваційної моделі розвитку національної економіки, оптимального розподілу інвестицій по регіонах і галузях господарського комплексу, надійності і ефективності інвестицій; рівень

задоволення інвестиційного попиту вітчизняних суб'єктів господарювання, домогосподарств, галузей господарського комплексу, секторів економіки, регіонів і держави в фінансових і матеріальних ресурсах та об'єктах інтелектуальної власності, достатній для повноцінного забезпечення їх життєдіяльності і поступального розвитку; інвестиційну привабливість об'єктів інвестування.

А відтак, потребують подальшого розвитку дослідження детермінант інвестиційної безпеки України для розробки й реалізації адекватних заходів з підвищення її рівня.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Л. В. Юридическая психология / Л. В. Алексеева. – М.: Проспект, 2010. – 312 с.
2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К.: НІСД, 2016. – 688 с.
3. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016 року. – К.: Національне рейтингове агентство «Рюрік», 2017. – 22 с.
4. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.miga.org>.
5. Беззуб І. Іноземні інвестиції в українській економіці / І. Беззуб[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/index.php?%20option>
6. Висновки про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік». – К.: Рахункова палата України, 2017. – 50 с.
7. Валовий внутрішній продукт[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/2016/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html
8. Динаміка міжнародної інвестиційної позиції України[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208379>
9. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2009. – 312 с.
10. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії. – К.: НІСД, 2017[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/>
11. Зміна обсягу ВВП[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/2016/vvp/ind_vvp/ind_vvp_u/arh_indvvp.html
12. Інвестиційна діяльність в Україні[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag>
13. Капітальні інвестиції за видами активів за 2010-2016 роки[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2016 роки[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності за 2010-2016 роки[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2016 роки[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Національний банк запровадив нову методику оцінки запасів прямих іноземних інвестицій[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=46129890
18. НБУ про інвестиції: за рік «живими» грошима надійшов тільки мільярд[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/03/3/622268/>
19. Основні показники діяльності банків[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
20. Офіційний курс гривні до іноземних валют, встановлений НБУ, середній за період[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
21. Пашова С. М. Банківське інвестиційне кредитування інноваційної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / С. М. Пашова. – Київ, 2013. – 19 с.
22. Перзеке М. Б. Розвиток банківського інвестиційного кредитування в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / М. Б. Перзеке. – Суми, 2014. – 22с.

23. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2016.pdf
24. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Сітарчук А.Ю. Сучасний стан банківського інвестиційного кредитування в Україні: проблеми і шляхи його розв'язання / А.Ю.Сітарчук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір. – 2013. – №1. – С.355-360.

REFERENCES

1. Alyeksyeyeva L.V. (2010) *Legal psychology*. М.: Проспект.
2. Analytical report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On the internal and external situation of Ukraine in 2016". – К. : NISD., – 688 p.
3. Analytical review of the banking system of Ukraine by results of 2016 (2017). К.: National rating agency "Rurik". 22 p.
4. Multilateral Investment Guarantee Agency. Retrieved from: <http://www.miga.org>
5. Bezzub I. Foreign investment in the Ukrainian economy. Retrieved from: <http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?%20option>
6. Conclusions on the implementation of the Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2016". – К.: Accounting Chamber of Ukraine, 2017. – 50 p.
7. Gross Domestic Product. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua /operativ/2016/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.htm
8. Dynamics of the International Investment Position of Ukraine. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208379>
9. Shevchenko L.S., Hrytsenko O.A., Makukha S.M. and others (2009). Economic security of the state: the essence and directions of formation: a monograph by ed. Dr. Econ. Sciences, prof. Shevchenko L.S. Kh.: Pravo, 312.
10. Economic security of Ukraine in conditions of hybrid aggression. – К.: NISD, 2017. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/>
11. Change in the volume of GDP. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/2016/vvp/ind_vvp/ind_vvp_u/arh_indvvp.html
12. Investment activity in Ukraine Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag>
13. Capital investments by types of assets for 2010-2016 Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Capital investments by types of economic activity for 2010-2016 Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Capital investment by types of industrial activity for 2010-2016 Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Capital investments by sources of financing for 2010-2016 Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. The National Bank has introduced a new methodology for estimating foreign direct investment stocks Retrieved from: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=46129890
18. NBU on investment: only a billion for the year has been received as "living" money. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news /2017/03/3/622268/>
19. Main indicators of banks' activities. Retrieved from: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
20. The official exchange rate of hryvnia to foreign currencies, set by the NBU, the average for the period. Retrieved from: <http://www.bank.gov.ua>
21. Pashova S. M. (2013). Banking investment crediting of innovative activity in Ukraine: the author's abstract. dis. for the academic degree of Cand. econ. Kyiv.
22. Perzeke M. B. (2014). Development of bank investment crediting in Ukraine: the author's abstract. dis. for the academic degree of Cand. econ. Sumy.
23. Results of activity of financial companies, pawnshops and legal entities (lessors) for 2016 Retrieved from: https://nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2016.pdf
24. Direct investments (share capital). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of Ukraine in 2016. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Sitarchuk A.Yu. (2013). The current state of bank investment lending in Ukraine: the problems and ways of its solution. Socio-economic problems of the modern period of Ukraine. Problems of Ukraine's Integration into the World Financial Space. №1, 355-360.

Одержано 15.09.2017 р.